

ADRIAN ANDREI RUSU – 60

Pe colegul meu de generație, ardeleanul Adrian Andrei Rusu, l-am cunoscut relativ târziu, de-abia în primăvara anului 1993. Dar înainte de întâlnirea noastră, la Sesiunea națională de rapoarte de la Constanța, citisem o parte a lucrărilor sale legate de Evul Mediu din Transilvania. Preocupările comune: arheologia medievală în spațiul românesc, dar și amintirea magistrului și prietenului nostru comun, regretatul Radu Popa, au contribuit la stabilirea unei relații speciale, consolidate mai cu seamă în urma unor aprinse discuții despre probleme controversate legate de istoria Moldovei.

Născut la Mediaș, la 8 noiembrie 1951, Adrian Andrei Rusu a urmat școala primară, medie și liceul în orașul natal, după care s-a înscris la Facultatea de Istorie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, pe care a absolvit-o în 1974. Nereușind să dobândească un post de cercetare la un institut sau muzeu ardelean, a acceptat, între anii 1975–1988, să lucreze la Biblioteca Centrală Universitară (actualmente „Lucian Blaga”) Cluj-Napoca, unde, beneficiind de înțelegerea conducerii instituției, a putut să se manifeste potrivit vocației configurate încă de când era student, ca istoric și arheolog medievist. Și-a susținut doctoratul, în 1987, în istoria medie a României, cu o teză legată de fortificațiile medievale timpurii din Transilvania, avându-l drept conducător științific pe academicianul Ștefan Pascu. În anul următor, a fost încadrat prin concurs, ca istoric, la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca, afiliat Academiei Române. După divizarea sa, în 1990, a optat pentru nou-creatul Institut de Arheologie și Istoria Artei, unde lucrează și în prezent în calitate de cercetător științific principal I. Totodată, a devenit cadru didactic universitar asociat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde, după revoluție, i s-au încredințat cursuri de Istoria Bizanțului, la Facultatea de Teologie Ortodoxă, și diverse cursuri speciale privind Istoria culturii materiale și a arheologiei medievale și Istoria fortificațiilor medievale. De asemenea, a ținut cursuri de Istorie medievală generală la Universitatea „1 Decembrie” din Alba Iulia, în anul universitar 1992–1993.

Alături de mentorul său Radu Popa, Adrian Andrei Rusu este un deschizător de drumuri în arheologia medievală intracarpatică. A participat sau a condus numeroase campanii de cercetări arheologice (70 de șantiere, realizate la peste 30 de obiective diferite: cetăți, castele, biserici, mănăstiri, construcții urbane) în

Transilvania, Maramureș, Banat, Crișana. Șantiere precum Vințu de Jos, Cetatea Oradea, Frumușeni, Alba Iulia, pentru a nu aminti decât câteva dintre ele, au dus la descoperiri remarcabile, care au fost publicate prompt și exigent, intrând în circuitul științific național și internațional. Cercetarea Mănăstirii dominicane și a construcțiilor care i-au succedat, de la Vințu de Jos, i-au adus lui Adrian Andrei Rusu și supranumele, spus cu sau fără aluzii malițioase, de Martinuzzi, supranume care-l asocia cu eruditul cardinal renescentist.

Adrian Andrei Rusu este un autor prolific, în lucrările sale preocupându-se atât de documentul scris, dar și de cel arheologic sau iconografic. S-a bazat pe o bibliografie vastă, încercând să surprindă faptul istoric sau obiectul arheologic într-un context cât mai larg. Pe lângă cele peste 130 de studii și articole și cele peste 70 de recenzii, a elaborat, în calitate de autor, coautor, redactor și colaborator, mai multe volume care s-au bucurat de o foarte bună primire din partea colegilor de breaslă. Menționarea lor, fie și necomentată, ni se pare îndreptățită: *Activitatea științifică a Universității din Cluj-Napoca. 1974–1978. Bibliografie selectivă*. Cluj-Napoca, 1979, Fasc. istorie, 121 p. (coautor și redactor); *Bibliografia istorică a României*. Vol. V. 1974–1979. București, Ed. Acad., 1980, 454 p. (colaborator); *Ghidul studentului în istorie*. Cluj-Napoca, B.C.U.-Universitatea „Babeș-Bolyai”, 1980, 241 p. (coautor); *Anuarul Institutului de Istorie Națională. Anuarul Institutului de istorie și arheologie din Cluj-Napoca (1921–1981). Indice bibliografic*. Cluj-Napoca, B.C.U., 1984, 124 p. (coautor); *Bibliografia istorică a României*. Vol. VI. 1979–1984. București, Ed. Acad., 1985, 532 p. (coautor); *Activitatea științifică a corpului didactic și a cercetătorilor Universității din Cluj-Napoca. 1979–1986. Istorie*. Cluj-Napoca, B.C.U. – Universitatea „Babeș-Bolyai”, 1988, 177 p. (coautor); *Izvoare privind Evul Mediu românesc. Țara Hațegului în secolul al XV-lea*. Vol. I (1402–1473). Cluj-Napoca, Ed. „Dacia”, 1989, 327 p. (coautor cu I. A. Pop și I. Drăgan); *Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania*. Vol. XIII (1366–1370). București, Ed. Acad., 1994, 933 p. (coautor); *Bibliografia fortificațiilor medievale și premoderne din Transilvania și Banat/Bibliographie der Befestigungen aus Siebenbürgen und aus dem Banat während des Mittelalters und der Frühneuzeit*. Reșița, Ed. Banatica, 1996, 160 p.; *Ctitori și biserici din Țara Hațegului până la 1700*. Satu Mare, Ed. Muz. Sătmărean, 1996, 402 p.; Axente Banciu, *Valul amintirilor*. Ediție, prefață, note și glosar de Stelian Mândruț și Adrian Andrei Rusu. Cluj-Napoca, PUC, 1998, 265 p.; *Gotik și Renaștere la Vințu de Jos/Gotik und Renaissance im Unter-Winz*. Cluj-Napoca – Satu Mare, Ed. Muzeului Sătmărean, 1998, 142 p.; *Ioan de Hunedoara și românii din vremea lui*. Cluj-Napoca, PUC, 1999, 367 p.; *Cetăți medievale din județul Arad*. Arad, Editura Muzeului, 1999, 127 p. + XVI pl. (coautor cu G. Pascu Hurezan); *Biserici medievale din județul Arad*. Arad, Editura Muzeului, 2000, 217 + 8 pl. (coautor cu G. Pascu Hurezan); *Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*. Cluj-Napoca, PUC, 2000, 286 p. (coautor și coordonator); *Cetatea Oradea. Monografie arheologică. I. Zona palatului episcopal*. Oradea, Ed. Muzeului „Țării Crișurilor”, 2002, 367 p. (sub redacția, autor principal); *Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII–XIV)*. Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2005, 653 p. + CD ilustrație; *Mozaicurile medievale de la Bizere/Die mittelalterliche Mozaiken von Bizere/The Medieval Mozaics from Bizere*. Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2006, 54 p. (în colab. cu Ileana Burnichioiu); *Secolul al XIII-lea pe meleagurile locuite de către români*. Editor Adrian Andrei Rusu. Cluj-Napoca, 2006, 277 p. (introducere, coautor de studiu, postfață); *Monumente medievale din Țara Hațegului/Medieval monuments form Hațeg District*. Cluj-Napoca, 2008, 64 p. (în colab. cu Ileana Burnichioiu); *Investigări ale culturii materiale medievale din Transilvania*. Cluj-Napoca, Edit. Mega, 2008, 366 p.; *Alba Iulia. Între fondarea eparhiei și capitala principatului Transilvaniei*. Ghimbav, Haco International, 2009, 115 p.; *Alba Iulia. Between Bishopric See and the Capital of the Principality of Transylvania*. Ghimbav, Haco International, 2010, 115 p.

După opinia noastră, dintre toate aceste volume, se detașează prin caracterul ei de amplă sinteză, *Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII–XIV)*, fără îndoială una din lucrările de referință ale medievisticii românești din anii postbelici.

Intransigent cu propriile sale lucrări, Adrian Andrei Rusu este unul dintre puținii slujitori ai Muzei Clio înzestrat cu un ascuțit simț critic, pe care îl exersează în recenzarea unor lucrări istorice care nu întotdeauna corespund exigențelor științifice. Condeiful acid și spiritul său polemic nu au contribuit la sporirea numărului admiratorilor. Un istoric nici nu trebuie să își facă admiratori, „fani”, un cuvânt mult întrebunțat în zilele noastre, ci trebuie să scrie „*sine ira et studio*”. Deși părerile noastre, legate mai cu seamă de cronologia și originea unor artefacte medievale descoperite în Moldova, nu coincid întotdeauna, acest fapt îmi place să cred că nu a impietat prietenia care s-a legat cu aproape două decenii în urmă.

Datorită meritorilor sale realizări științifice, Adrian Andrei Rusu a fost cooptat drept membru al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice (1998–2000), al Comisiei Naționale de Arheologie (1993, 1998–2000), a fost numit președinte al Asociației Arheologilor Medieviști din România (din 1998–), membru al Comitetului Permanent al Asociației Internaționale „Castrum Bene” (cercetarea cetăților din Europa Central-Estică) (1992, președinte în anii 2005–2006), membru al Comitetului Român ICOMOS (1999). De asemenea, activitatea i-a fost încununată de conferirea Premiului Academiei Române în 1985 și a Premiului „Radu Popa” al Ministerului Culturii și Cultelor, pe anul 2003 (pentru șantierul și descoperirile de la Frumușeni, jud. Arad). Menționăm, de asemenea, faptul că a fost redactor-fondator al revistelor *Ephemeris Napocensis*, *Mediaevalia Transilvanica* și *Arheologia Medievală*.

Acum, când Adrian Andrei Rusu a intrat în al șaptelea deceniu de viață, vechea sa prietenă bucovineancă și colegii săi „protocroniști” din Moldova îi doresc continuarea activității în același ritm și cu aceleași succese. Un călduros *La Mulți Ani* și noi realizări de marcă.

PARASCHIVA-VICTORIA BATARIUC